

quick scan flora en fauna

nieuwbouwwijk Zuidmaten-Oost te Den Ham

gemeente Twenterand

3 december 2007

projectnummer 70638

INHOUD

1	INLEIDING	1
1.1	AANLEIDING	1
1.2	GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEOOGDE INGREPEN	2
2	WETTELIJK KADER	4
2.1	GEBIEDSBESCHERMING	4
2.2	SOORTENBESCHERMING	4
3	TOETSING	6
3.1	ONDERZOEKSMETHODIEK	6
3.2	GEBIEDSBESCHERMING	6
3.3	SOORTENBESCHERMING	6
4	CONCLUSIE	9
4.1	GEBIEDSBESCHERMING	9
4.2	SOORTENBESCHERMING	9
4.3	CONSEQUENTIES	10
4.4	AANBEVELINGEN	10

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

Aan de zuidzijde van Den Ham (gemeente Twenterand, provincie Overijssel) is de realisatie van de nieuwbouwwijk Zuidmaten-Oost beoogd. Eén van de haalbaarheidsstudies die hiervoor dient te worden uitgevoerd is toetsing aan de natuurregelgeving. Voorliggende quick scan flora en fauna is opgesteld door SAB en geeft een eerste inzicht in de doorwerking van de natuurwetgeving op deze locatie.

globale ligging en indrukken van het projectgebied (kaart: www.natuurloket.nl en foto's: SAB)

Voor de ruimtelijke ingreep mag plaatsvinden moet eerst een onderzoek worden verricht in het kader van de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet. Er zal bij deze activiteit rekening gehouden moeten worden met de aanwezige natuurwaarden in en om het projectgebied. Voorliggend onderzoek is een quick scan waarin op basis van een gebiedsanalyse (ruimtelijk ecologisch), beschikbare soortgegevens en een eenmalige veldverkenning uitspraken worden gedaan over de mogelijke aanwezigheid van beschermde planten en dieren in het projectgebied. Het projectgebied zal beoordeeld worden op geschiktheid voor beschermde planten en diersoorten en de verwachte effecten op deze soorten. Dit resulteert in conclusies en aanbevelingen. Deze quick scan is uitge-

voerd op basis van de momenteel geldende uitwerking en interpretatie van beleid en wetgeving.

1.2 GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEOOGDE INGRENEN

Het plangebied bevindt zich ten zuiden van de kern van Den Ham, in de gemeente Twenterand. Het plangebied ligt in het agrarisch gebied en is ingesloten door (nieuw-)bouw-wijken en bebouwing langs de wegen (o.a. Schapendijk).

ligging van het plangebied (luchtfoto: Google Earth)

In het plangebied bevinden zich in de huidige situatie paardenweitjes, een maïsakker, een trapveldje, een deel van een groenelement (in aanleg) en een opslag van een aanliggend bedrijf. Het plangebied wordt aan de westzijde begrensd door een waterpartij naast een nieuwbouwwijk. Ten noorden van het plangebied bevinden zich enkele bedrijven. Ten zuidoosten van het plangebied liggen aan de Schapendijk een aantal vrijstaande woningen met ruime percelen er omheen. Door het gebied lopen twee sloten waarvan de westelijke duidelijke kenmerken van kwel vertoond. Het gebied bestaat uit zandgrond met het grondwater op circa 1 meter diepte.

Binnen het plangebied is de realisatie van de woonwijk Zuidmaten-Oost beoogd, hiervoor zullen de huidige voornamelijk agrarische gronden hun functie verliezen en aanwezige beplanting, althans grotendeels, moeten wijken. Binnen de beoogde plannen zijn wel enkele groene elementen en de uitbreiding van de waterpartij gepland.

inrichtingsschets Zuidmaten-Oost

2 WETTELIJK KADER

2.1 GEBIEDSBESCHERMING

Natuurgebieden of andere gebieden die belangrijk zijn voor flora en fauna kunnen op basis van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn worden aangemerkt als speciale beschermingszones (SBZ's) in het kader van Natura2000. De verplichtingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn zijn in Nederland opgenomen in de nieuwe Natuurbeschermingswet 1998 die per 1 oktober 2005 van kracht is geworden. Hierin zijn de reeds bestaande staatsnatuurmonumenten ook opgenomen. Het is verboden projecten of andere handelingen te realiseren of te verrichten die, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten kunnen verslechteren, of een verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Een andere vorm van gebiedsbescherming komt voort uit aanwijzing van een gebied als Ecologische Hoofdstructuur. Voor dergelijke gebieden geldt dat het natuurbelang prioriteit heeft en dat andere activiteiten niet mogen leiden tot frustratie van de natuurdoelen. Anders dan bij gebieds- en soortbescherming is de status als EHS niet verankerd in de natuurwetgeving, maar dient het belang in de planologische afweging een rol te spelen. Dit valt onder de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag.

2.2 SOORTENBESCHERMING

Soortenbescherming is altijd aan de orde. Hiervoor is de Flora- en faunawet bepalend. De Flora- en faunawet is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Deze wet heeft de beschermingsregels, zoals die ook in de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn opgenomen, overgenomen en voor de Nederlandse situatie toegepast.

Deze bescherming is als volgt in de Flora- en faunawet opgenomen:

- het is verboden beschermde plantensoorten te plukken, verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen (artikel 8);
- het is verboden beschermde diersoorten te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (artikel 9), opzettelijk te verontrusten (artikel 10) en hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren (artikel 11).

De procedurele consequenties zijn afhankelijk van de soorten die door de ingreep worden beïnvloed. Kortweg kunnen er drie beschermingsregimes worden onderscheiden:

- beschermingscategorie 1:
Een groot aantal beschermde soorten is in Nederland algemeen voorkomend. Denk daarbij aan soorten zoals konijn, veldmuis, egel, ree, bruine kikker en kleine watersalamander. Deze soorten zijn zo algemeen, dat zelfs als ze een keer geschaad worden, het voortbestaan van de soort niet in gevaar komt. Op basis van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten uit de Flora- en faunawet mogen ruimtelijke ingrepen worden uitgevoerd die tot effect hebben dat de verblijfplaatsen van deze soorten worden aangetast.
- beschermingscategorie 2:
Voor beschermde soorten die niet zo algemeen zijn en dus extra aandacht verdienen (bijvoorbeeld eekhoorn, steenmarter en wild zwijn), geldt de vrijstelling alleen als er een goedgekeurde gedragscode is. Organisaties die geen gedragscode hebben dienen, voor ingrepen die leiden tot verstoring of aantasting van deze soorten, een ontheffing aan te vragen.
- beschermingscategorie 3:
Voor ongeveer honderd zeldzame soorten (o.a. das, boommarter) geldt géén vrijstelling als het gaat om ruimtelijke ingrepen. Dan is ontheffing van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit nodig, met uitgebreide toetsing. Ontheffingen worden slechts verleend wanneer er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat, de ingrepen vanwege dwingende redenen van groot openbaar belang dienen plaats te vinden en de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt. Deze uitgebreide toets geldt ook voor alle vogelsoorten.

Als een ruimtelijke ingreep rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van bepaalde beschermde soorten of hun leefgebied, kan het project in strijd zijn met de Flora- en faunawet. Voor het beoordelen van de doorwerking van het aspect soortenbescherming moet worden nagegaan of het plangebied beschermde soorten (zowel planten als dieren) herbergt. De mogelijke negatieve effecten van de ingreep op de betreffende soorten moeten worden beschreven.

Mochten er vaste rust- en verblijfplaatsen van meer strikt beschermde soorten worden aangetast, dan dient een ontheffing te worden aangevraagd in het kader van de Flora- en faunawet. Hierbij worden vaak mitigerende en compenserende maatregelen gevraagd.

Artikel 2 van de Flora- en faunawet is een zorgplichtbepaling. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving. Dit houdt in dat bij het uitvoeren van werkzaamheden altijd rekening moet worden gehouden met aanwezige planten en dieren. Zo dienen maatregelen te worden getroffen om bijvoorbeeld verstoring tot een minimum te beperken. Dit kan door rekening te houden met kwetsbare perioden, bepaalde essentiële elementen te sparen of aanvullende inrichtingsmaatregelen te treffen.

3 TOETSING

3.1 ONDERZOEKSMETHODIEK

Via het Natuurloket (www.natuurloket.nl) kan een indicatie worden verkregen van de beschikbaarheid van soortengegevens bij de verschillende Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's). In het kilometerhok waarbinnen de planlocatie en haar invloedsgebied is gelegen (230-497), zijn alleen dagvlinders goed onderzocht waarbij geen beschermde soorten zijn waargenomen. Omdat het plangebied maar een klein onderdeel uitmaakt van het betreffende kilometerhok, en van dit kilometerhok geen bruikbare gegevens aanwezig zijn, is besloten geen aanvullende gegevens op te vragen maar het onderzoek vooral te baseren op de biotoopinschatting door een ecooloog van SAB.

Bij het opstellen van de quick scan flora en fauna is verder gebruikgemaakt van bestaande verspreidingsgegevens uit de Zoogdieren van Overijssel (Bode, 1999) en de bestaande verspreidingsgegevens van RAVON (www.ravon.nl). Deze bronnen vermelden soortgegevens in uurhokken (5 bij 5 kilometer). Dit betekent dat het zeer globale gegevens betreft. Verder is gebruikgemaakt van inventarisatiegegevens van eerder in de omgeving uitgevoerde onderzoeken (SAB, 2005).

Op 24 oktober 2007 heeft er een veldverkenning plaatsgevonden. Een ecooloog van SAB Arnhem B.V. heeft het gebied en de directe omgeving verkend. Doel van deze veldverkenning was om een indruk te krijgen van de biotopen ter plaatse en de geschiktheid voor de verschillende soortengroepen te beoordelen. Het veldbezoek heeft nadrukkelijk niet de status van een volledige veldinventarisatie; het eenmalige veldbezoek geeft slechts een globaal beeld van aanwezige soorten en habitats op basis van een momentopname.

3.2 GEBIEDSBESCHERMING

Het plangebied bedrijventerrein Kroezenhoek maakt geen deel uit van beschermd gebied in het kader van de Natuurbeschermingswet. Directe effecten zijn daarom niet aan de orde.

Het plangebied ligt op meer dan 1,5 kilometer van een Natura 2000-gebied dat aan de andere zijde van het dorp is gelegen. Gezien de ligging van het plangebied, het lokale karakter van het beoogde plan, de tussenliggende bebouwing en aangezien het plangebied geen relatie heeft met de biotopen van het Natura 2000-gebied zijn negatieve effecten, door een eventuele externe werking, onwaarschijnlijk.

Het plangebied ligt ook niet in of nabij de ecologische hoofdstructuur (EHS). Gebiedsbescherming is in dit kader dan ook niet aan de orde.

3.3 SOORTENBESCHERMING

In het kader van de Flora- en faunawet moet worden getoetst of er ter plaatse van de ruimtelijke ingrepen sprake is/kan zijn van negatieve effecten op beschermde planten en dieren. De beoogde ontwikkelingen kunnen biotoopverlies of verstoring (indirect biotoopverlies) tot gevolg hebben.

vaatplanten

Tijdens de veldverkenning door SAB is het plangebied onderzocht op voorkomende plantensoorten. Het gebied bestaat grotendeels uit wei- en graslanden en een maïsakker waar slechts zeer algemene soorten op voorkomen. Op de perceelgrens staan enkele wilgen en zwarte elzen (*Alnus glutinosa*). De sloot daarentegen bevat vrij veel minder algemene soorten doordat hier duidelijk grondwater opkwelt. Als waterplanten zijn aanwezig waterviolier (*Hottonia palustris*), brede- en smalle waterpest (*Elodea canadensis* en *nuttallii*), gewoon sterrekroos (*Callitriche platycarpa*) en tenger fonteinkruid (*Potamogeton pusillus*). In de waterpartij was ook nog gewoon blaasjeskruid (*Utricularia vulgare*) aanwezig. Op de slootkanten staan ecologisch waardevollere soorten als bosbies (*Scirpus sylvaticus*), moerasrolklaver (*Lotus uliginosus*) en rode klaver (*Trifolium pratense*). Binnen het gehele plangebied zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Gezien de aangetroffen soorten worden ook geen ontheffingsplichtige soorten verwacht.

grondgebonden zoogdieren

Gezien de ligging tegen een bebouwde kom aan, is het aantal aanwezige biotopen beperkt. In en nabij het plangebied kunnen gezien de aanwezige biotopen soorten als egel (*Erinaceus europaeus*), huisspitsmuis (*Crocidura russula*), mol (*Talpa europea*), rosse woelmuis (*Clethrionomys glareolus*), bosmuis (*Apodemus sylvaticus*), ree (*Capreolus capreolus*), haas (*Lepus timidus*), konijn (*Oryctolagus cuniculus*) en mogelijk hermelijn (*Mustela erminea*), bunzing (*Mustela putorius*), wezel (*Mustela nivalis*) voorkomen. Gezien de aard van het plangebied zullen niet al deze soorten daadwerkelijk voorkomen. De soorten die voorkomen zullen bij bebouwing van het plangebied negatieve effecten ondervinden. De effecten op de populaties zullen gezien de omgeving klein zijn. Er is voldoende geschikt leefgebied voor deze kleine zoogdieren aanwezig. Alle bovengenoemde soorten zijn algemeen voorkomende soorten die zijn beschermd volgens de eerste beschermingscategorie van de Flora- en faunawet. Voor deze soorten geldt een algemene vrijstelling voor het verstoren en/of aantasten van vaste rust- en verblijfplaatsen.

Verder komt op basis van verspreidingsgegevens de meer strikt beschermde soort steenmarter (*Martes fiona*) in de omgeving voor. De steenmarter komt voor op kleinschalig platteland en in of nabij grote steden en heeft zich aan de menselijke bebouwing aangepast. Het voedsel wordt gezocht langs lijnvormige elementen zoals groenstroken, heggen, bosjes, greppels en bermen. Binnen hun leefgebied kunnen ze tal van schuilplaatsen hebben waaronder op zolders en in kruipruimten; slechts een gering aantal wordt hiervan regelmatig gebruikt. Daar het hier gaat om akkers en wei- en graslanden met wat opgaande struiken en houtwallen is het gebied zelfs als foerageergebied weinig geschikt. Deze strikt beschermde soort zal binnen het plangebied dan ook geen vaste rust- en verblijfplaats hebben.

vleermuizen

Vleermuizen zijn globaal op te delen in gebouwbezonende soorten zoals gewone dwergvleermuis en laatvlieger en boombezonende soorten als rosse vleermuis en watervleermuis. Daarnaast zijn er soorten die van beide elementen gebruikmaken. Ook is er onderscheid te maken in zomer- en winterverblijfplaatsen van de verschillende soorten. Sommige soorten verblijven het gehele jaar in gebouwen (spouwmuren, achter gevelbetimmeringen, enzovoort) of bomen (in holten, achter de bast, enzovoort). Een groot aantal soorten, ook soorten die 's zomers in boomholten verblijven, overwintert echter weer in bunkers, grotten en kelders. Alle vleermuizen zijn streng (tabel 3) beschermd door de Flora- en faunawet.

Volgens verspreidingsgegevens zijn drie soorten vleermuizen waargenomen in en om het plangebied. Het gaat hierbij om de boombewonende soort rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*) en de gebouwbewonende gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en de laatvlieger (*Eptesicus serotinus*).

De huidige waarde van het plangebied voor vleermuizen is beperkt tot foerageergebied bij windstil weer. De vijver is geschikt voor het foerageren van watervleermuizen en verhoogt de waarde van het gebied voor andere vleermuizen als foerageergebied. Bij bebouwing zal de waarde van het gebied voor laatvlieger en gewone dwergvleermuis toenemen door aanwezigheid van meer bomen en andere opstaande elementen waarlangs gejaagd kan worden. Er zijn, gezien de afwezigheid van bomen en gebouwen binnen het plangebied, geen verblijfplaatsen van vleermuizen te verwachten.

vogels

Tijdens het veldbezoek zijn geen vogels gehoord en gezien. In dit plangebied zijn soorten als grasmus (*Sylvia communis*), graspieper (*Anthus pratensis*) en misschien Kievit (*Vanellus vanellus*) als broedvogel te verwachten en zullen andere algemene soorten als spreeuw (*Sturnus vulgaris*) en houtduif (*Columba palumbus*) het gebied gebruiken als foerageergebied. Bij de vijver waren vier waterhoentjes (*Gallinula chloropus*) aanwezig. Deze kunnen hier broeden even als meerkoet (*Fulica atra*) en wilde eend (*Anas platyrhynchos*). Het plangebied is niet van belang voor wintervogels. Verstoring van nesten in het broedseizoen is volgens de Flora- en faunwet niet toegestaan. Door de (bouw)activiteiten buiten het broedseizoen te starten kan worden voorkomen dat verstoringsevoelige vogels zich in de nabijheid vestigen.

amfibieën

Op de website van RAVON (www.ravon.nl) kan worden nagegaan of er beschermde amfibieën in (de omgeving van) het plangebied voorkomen. Deze geeft aan dat hier geen soorten zijn waargenomen. Algemeen voorkomende soorten als de bruine kikker (*Rana temporaria*) en de gewone pad (*Bufo bufo*) komen buiten het voortplantingsseizoen overal voor en kunnen niet worden uitgesloten. In de vijver en de sloot zullen zeker ook kleine watersalamander (*Triturus vulgaris*) en bastaardkikker (*Rana esculenta*) voorkomen. Strikt beschermde, ontheffingsplichtige soorten worden niet verwacht.

reptielen

Volgens gegevens van Ravon komen geen reptielen in de omgeving voor. Dit is gezien de aanwezige biotopen ook niet het geval in het plangebied.

vissen

Omdat er in het plangebied geen permanent watervoerende elementen aanwezig zijn is de aanwezigheid van vissen weinig waarschijnlijk. De aan de rand van het plangebied gelegen waterpartij zal wel worden uitgebreid, maar hierdoor zullen de reeds aanwezige waterbiotopen geen schade ondervinden. De te dempen sloot binnen het plangebied is te ondiep voor vissen. Gezien het bovenstaande zijn negatieve effecten op eventueel aanwezige meer strikt beschermde vissoorten uit te sluiten.

insecten (vlinders, libellen, sprinkhanen) en overige soortengroepen

Slechts een beperkt aantal van de zeer soortenrijke groep van de insecten is beschermd. De habitateisen van beschermde soorten binnen deze groep zijn vaak zeer locatiespecifiek en gebonden aan zeer bijzondere biotopen. Nabij het plangebied zijn deze soorten niet aangetroffen.

4 CONCLUSIE

Het plangebied te Den Ham betreft een maïsakker en een aantal paardenweitjes en graslanden met tussenliggende sloten. Op deze locatie is de realisatie van een nieuw-bouwwijk beoogd.

4.1 GEBIEDSBESCHERMING

In het kader van de Natuurbeschermingswet (NB-wet) en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) dient er getoetst te worden of de beoogde ontwikkelingen een negatieve invloed hebben op de beschermde gebieden. Het projectgebied te Den Ham ligt niet in of nabij de EHS of een gebied dat is aangewezen als speciale beschermingszone als bedoeld in de NB-wet. Gebiedsbescherming is op deze locatie niet aan de orde.

4.2 SOORTENBESCHERMING

In het kader van de Flora- en faunawet dient te worden nagegaan of vaste rust- en verblijfplaatsen door de ingreep worden aangetast (verwijderd, ongeschikt gemaakt) of dieren opzettelijk worden verontrust (zoals dat bijvoorbeeld op luchthaven gebeurt om vogels te weren). Invloeden die leiden tot een verminderde geschiktheid als bijvoorbeeld foerageergebied zijn niet ontheffingsplichtig, tenzij het een zodanig belang betreft dat bij het wegvallen van deze functie ook vaste rust- en verblijfplaatsen niet langer kunnen functioneren.

Het plangebied zal opnieuw worden ingericht voor zijn nieuwe functies. Hierdoor zullen de meeste hier nu verblijvende dieren en planten moeten vertrekken.

De meeste van de (mogelijk) voorkomende soorten als egel, mol, haas, konijn, verschillende muizen- en spitsmuizensoorten, hermelijn, wezel, bunzing, gewone pad, bastaardkikker en bruine kikker zijn beschermd en vallen onder het lichte beschermingsregime van de Flora- en faunawet. Hiervoor geldt dat aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen op basis van een vrijstelling mogelijk is, zonder dat er sprake is van procedurele consequenties.

Op basis van de verspreidingsgegevens, de aanwezige habitattypen en biotoopeisen van de mogelijk in de omgeving voorkomende soorten worden er geen meer strikt beschermde planten- en/of diersoorten verwacht. Zoals al eerder vermeld kunnen nesten van vogels worden verstoord als in het broedseizoen wordt gestart met werkzaamheden.

4.3 CONSEQUENTIES

Een tweetal algemene voorwaarden is vanuit de Flora- en faunawet altijd van toepassing:

- in het broedseizoen van vogels (half maart tot half juli) mogen de vegetatie, bosjes en opstallen in het plangebied niet worden verwijderd. De start van werkzaamheden tijdens deze periode zouden leiden tot directe verstoring van broedvogels en het broedsucces. Alle vogels zijn beschermd. Er is geen vrijstelling te verkrijgen in het kader van de Flora- en faunawet voor activiteiten die vogels in hun broedseizoen zouden kunnen verstoren.
- op basis van de zorgplicht volgens artikel 2 van de Flora- en faunawet dient bij de uitvoering van de werkzaamheden voldoende zorg in acht te worden genomen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving. Dit houdt in dat bij het uitvoeren van werkzaamheden altijd rekening moet worden gehouden met aanwezige planten en dieren. Zo dienen maatregelen te worden getroffen om bijvoorbeeld verstoring tot een minimum te beperken. Dieren moeten de gelegenheid hebben om uit te wijken en mogen niet opzettelijk worden gedood. Dit kan door:
 - voortijdig maaien van het plangebied zodat dieren wegtrekken;
 - het beperken van verlichting tijdens de avonduren in zomer, voorjaar en herfst ten behoeve van vleermuizen en andere nachtdieren;
 - het slopen en rooien starten buiten het voortplantingsseizoen en het winter- (slaap)seizoen. Zodat het plangebied ongeschikt is voor dieren.

4.4 AANBEVELINGEN

Naast de consequenties die voortkomen uit de Flora- en faunawet is ook een aantal vrijblijvende aanbevelingen te doen ten aanzien van de inrichting van het projectgebied, zoals:

- in de nieuwe gebouwen zouden open stootvoegen op een hoogte van minimaal 2,5 meter gerealiseerd kunnen worden voor gewone dwergvleermuizen. Deze omgeving is zeer aantrekkelijk voor deze soort;
- het planten van bomen en struiken voor vogels en vleermuizen verdient aanbeveling. Het beste zijn, ecologisch gezien, inheemse bes- en bloemdragende struiken en planten;
- verder wordt aanbevolen buitenverlichting te beperken.